

19. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина 1 / Упорядник Г. Друзенко. — К.: Юстиніан, 2005. — 512 с.

20. *Каніца Ю.* Наближення законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Європейським Союзом та Україною // Український правовий часопис — К., 1998. — Вип. 2. — С. 18—24.

21. Парламентський вимір європейської інтеграції. — К.: Норапринт, 2005. — 104 с.

22. *Муравйов В. І.* Гармонізація законодавства як феномен європейської інтеграції // Український правовий часопис. — Випуск 2 (7). — 2003. — С. 3—23.

23. *Целень А.* Адаптація польського права до європейського права — засади, інституції і процедури // Польський референдум і новий устрій Європейського дому: Уроки для України. — Фонд «Демократичні ініціативи» (Київ) та Інститут громадських справ (Варшава), 2004. — С. 76—100.

24. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС// Офіційний вісник України від 29.06.2006. — 2006. — № 24. — Ст. 1794.

25. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 21 листопада 2002 року // Урядовий кур'єр. — 2002. — 18.12.2002. — № 236.

26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 16.08.1999 за № 1496 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 33. — Ст. 1735.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2008.

Г. О. Федоренко,
канд. юрид. наук, доц. кафедри теорії та історії
держави і права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

**ПРОБЛЕМИ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА
ТА ДЕРЖАВИ: ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ
ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
В УМОВАХ НОВИХ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ**

Проблеми консолідації суспільства та держави перебували в центрі особливої уваги багатьох вітчизняних авторів, які тією чи іншою мірою зверталися до їх розгляду, починаючи ще з перших років незалежності нашої держави (В. В. Копейчикова, Л. Т. Кри-

венко, Є. В. Назаренко, В. Ф. Опришка, В. Ф. Погорілка, Н. С. Прозорової, А. В. Селіванова, В. О. Селіванова, Є. А. Тихонової, О. Ф. Фрицького, В. М. Шаповала, Ю. С. Шемшученка, Ф. П. Шульженка та ін.).

При цьому на сьогодні загальновідомим є те, що саме народ є єдиним джерелом державної влади в соціальній, правовій, демократичній державі як особливій політико-правовій організації суспільства, покликаний забезпечувати загальносоціальні інтереси; а суспільство, своєю чергою, як певна цілісність культурних, політичних, економічних реалій являє собою своєрідну соціальну систему, тобто особливий соціальний організм з притаманними лише йому ознаками.

Як зазначається у спеціальній літературі [1, с. 21], в усіх соціальних системах діє закон самозбереження, згідно з яким будь-яка соціальна система, так само як і її окремі елементи, прагнуть зберегти свою цілісність. Самозбереження системи залежить від багатьох чинників; одним із вагомих факторів самозбереження соціальних систем є держава та її вплив на соціальний організм, оскільки від цієї особливої соціальної інституції безпосередньо залежить стабільність соціуму, його безперервне, нормальне функціонування та розвиток. Зокрема у разі, якщо держава як політична форма організації суспільства «не вписується» в об'єктивні соціально-економічні закономірності, виникає розбалансування суспільних відносин, яке виявляється в кризових явищах, дезорганізації функціонування різних сфер суспільства, порушенні прав людини, соціальних стресах [2, с. 38].

Аналізуючи вплив держави на соціальні системи, слід зазначити, що в умовах нових історичних реалій особливо актуальними, передусім, є проблеми формування соціально зорієнтованої політики держави, спрямованої на забезпечення соціально-економічних, культурних прав особи. Як зазначають фахівці, лише за умов демократичного режиму влади на основі правової державної системи може виникнути справді соціальна система [3, с. 31]. Тобто, навіть достатньо ефективного виконання соціальних функцій державою при порушенні інших визначальних принципів (демократизму, поділу влади тощо) не дозволяє визнавати її соціальною державою; зокрема, система поділу влади, спрямована на забезпечення легітимності державної влади, активізацію зворотного зв'язку між державою та народом, а отже, від вибору вдалої державної форми безпосередньо залежить формування умов стабілізації політичного клімату, і врешті-решт, консолідації суспільства.

Крім того, аналізуючи вплив держави на соціальні системи, слід також звернути увагу на проблеми економічного реформування, спрямовані на підживлення економічної сфери. Соціально зорієнтована політика та економічне реформування — це дві тісно взаємопов'язані між собою проблеми. Як свідчить досвід розвинутих демократій, розв'язання цих проблем доволі часто стає чинником суспільного розбрату, дестабілізації та протистояння. Так, приміром, страйки та могутні акції протесту робітників транспортної сфери Франції восени 2007 р. проти соціальних реформ новообраного президента Франції Ніколя Саркозі стали виявом відсутності єдності французького суспільства; як відомо, вимоги страйкарів були підтримані держслужбовцями, працівниками освітніх, медичних закладів та ін.; зокрема, серед демонстрантів були також викладачі та студенти вузів, не згодні з планами Н. Саркозі надати вузам широку автономію з метою, щоб вони самостійно вишукували кошти та самі ж ними і розпоряджалися; фактично це означало б запровадження вищої освіти виключно на платній основі. Водночас, слід зауважити, що всі ці зміни, які планував провести уряд Франції, не застали французів зненацька, оскільки усі вони були закріплені в президентській програмі Ніколя Саркозі. На виборах за нього віддали свої голоси 54 % виборців, і тому більшість французів не підтримала акцій протесту транспортників. Саме з цієї підтримки більшості електорату новообраний Президент Франції і виходив, проводячи соціальні реформи.

А, отже, джерелами протистояння суспільства та держави у Франції, а також відсутності єдності на рівні французького суспільства, в цілому, стали об'єктивні суперечності, пов'язані з необхідністю «підживлення економіки», з одного боку, та збереженням соціальної відповідальності держави, з іншого, оскільки, як вказують фахівці, задоволення більшості вимог страйкарів означало б гальмування соціально-економічного розвитку Франції [4].

З приводу цього варто провести деякі історичні паралелі та пригадати історію прем'єрства Маргарет Тетчер, яку, як відомо, визнали «залізною леді» саме за те, яким чином вона, провівши рішучі неоконсервативні реформи, «поставила на коліна» профспілки у 80-х роках 20 ст.; при цьому неоконсервативна відповідь в епоху нових викликів, зумовлених посиленням глобалізації ринків та виникненням регіональних наднаціональних структур, хоча і була на початку 80-х років справді ефективною, що призвело до серйозних зрушень в економічній сфері (виявивши неготовність

соціал-демократів до адекватного реагування), але втілювалася ціною відмови від соціальної політики і часткового демонтажу «держави соціального добробуту». У результаті таких неоконсервативних заходів розвинуті демократії знову наштовхнулися на швидке зростання безробіття, посилення майнового розшарування і, як наслідок, — виникнення соціальної напруженості та дестабілізації.

Цікавими були на той час висновки відомого німецького ідеолога соціал-демократичної доктрини Томаса Майера, на думку якого, формування найважливіших передумов відродження соціал-демократичної політики підтверджувалося не лише успіхами британських соціал-демократів 1997 р., а й кризовою ситуацією у цей період у західних демократіях у цілому та посиленням у зв'язку з цим критичного ставлення суспільної думки до багатьох напрямів неоконсервативної політики [5]. При цьому на сьогодні, у новому історичному вимірі, підняті Томасом Майером проблеми знову набувають актуальності. Свідченням їх особливої значимості є, зокрема, ті соціальні дестабілізаційні процеси, які відбувалися у Франції восени 2007 р.

Отже, функціонування соціальних систем і процеси державотворення тісно взаємопов'язані між собою; соціальні системи прагнуть до самозбереження, тобто, з одного боку — до стабільності, а з іншого — до розвитку; і тому життєздатність певних державних форм та моделей соціальної політики перевіряється за рахунок об'єктивного відбору найбільш придатних в умовах конкретних історичних реалій, тобто, таких, які сприяють консолідації суспільства, оскільки народ — єдине джерело влади у правовій, соціальній, демократичній державі.

Література

1. *Богданов А. А.* Всеобщая организационная наука (тектология): У 2-х т. — М., 1989. — Т. 1. — 304 с.
2. *Шульженко Ф. П.* Соціально-правова держава в Україні: проблеми становлення та модернізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2007. — 392 с.
3. Там само.
4. Момент истины для Николя Саркози// Независимая газета, 21.11.2007 г.
5. *Майер Т.* Трансформація соціал-демократії: Партія на шляху у XXI ст. — К.: Основні цінності, 2004. — 208 с.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2008.